

Церковне життя в Україні в першій половині XVII століття

Виконав учитель історії
ДЗОШ I-III ступенів №43

Мета:

- Скласти уявлення про вплив Берестейської унії на церковне життя в Україні.
- Характеризувати зміни, які відбулися в становищі православної церкви в 20 – 30х роках XVII століття.
- Пояснювати, як діяльність митрополита Петра Могили сприяла зміцненню православної церкви.
- Розповідати про становище греко-католицької церкви
- Осмислити роль особи в історії, відповідальності за власні дії.

План заняття

- Вплив Берестейської унії на церковне життя в Україні
- Відновлення ієрархії православної церкви.
- Діяльність митрополита Петра Могили.
- Становище греко-католицької церкви.

Вплив Берестейської унії на церковне життя в Україні

- Які були причини підписання Берестейської унії?
- Яким було становище православної церкви до підписання унії?
- Якими були результати та наслідки унії?

На ці питання нам допоможе відповісти відео фрагмент.

Церковне життя у I половині XVII століття.

Основні тези

- Берестейську унію не підтримувало більшість українського населення.
- Вона не привела до справжньої унії двох церков, а намагання Риму і Польщі використати її у своїх власних політичних цілях сприяли загостренню боротьби між православними і греко-католиками.
- В умовах національно-релігійного гніту в Україні гарантом збереження православної віри виступало козацтво.
- За допомоги козацтва було відновлено і офіційно визнано урядом Речі Посполитої православну церковну ієрархію.
- Успішно давався опір розповсюдженню уніатства и католицизма.
- Митрополит Петро Могила - найвидатніший просвітитель і організатор церковного життя.

Вплив Берестейської церковної унії на розвиток церковного життя в Україні

1. Берестейська унія погіршила становище православної церкви, проте вірною їй залишалася більшість тодішнього українського населення.

2. Розгортання боротьби за відновлення прав утискуваних церкви, до якої примкнули представники всіх верств українського суспільства, а очолили їх братства.

- Широких повноважень братствам давало право ставропігії, що деякі з них отримували від східних патріархів

Ставропігія - автономна православна одиниця (церква, монастир, братство), що підлягає юрисдикції не місцевих ієрархів, а безпосередньо патріархові, і користується спеціальними правами.

- ставропігійними, крім львівського Успенського, з 1620 р. були Хрестовоздвиженське і київське Богоявленське братства.

- **Право ставропігії мало надзвичайне значення для збереження православної церкви. Адже після Берестейської унії майже всі православні єпископи стали уніатами.**
- **Вірними православ'ю залишилися тільки два єпископи: львівський Гедеон Балабан і перемишльський Михайло Копистянський. Після їх смерті єдиним православним єпископом був Єремія Тисаровський, який зміг зайняти Львівську кафедру, запевнивши короля, що він - уніат. Після смерті Єремії польський уряд міг, скориставшись відсутністю єпископів, оголосити православну церкву неіснуючою.**
- **Перетворення братств в потужну силу, здатну боротися за православну віру, відбувалося поступово. На початку XVII ст. братства - досить впливові церковні організації. Так, наприклад, вони мали право через своїх священників відлучати своїх парафіян від церкви, стежити за дотриманням священниками приписів тощо.**
- **Про діяльність православних братств дбали запорожці, яких було чимало серед братчиків. Козаки підтримували братства і православну церкву не тільки коштами, а й військовою силою. При підтримці козацтва 1615 р. У Києві було засновано Богоявленське братство, а вступ до нього Петра Конашевича-Сагайдачного з усім Військом Запорізьким показав, що козацтво брало православну віру під захист і опіку**
- **Саме за сприяння козацтва 1620 був відновлений вищу православну церковну ієрархію**

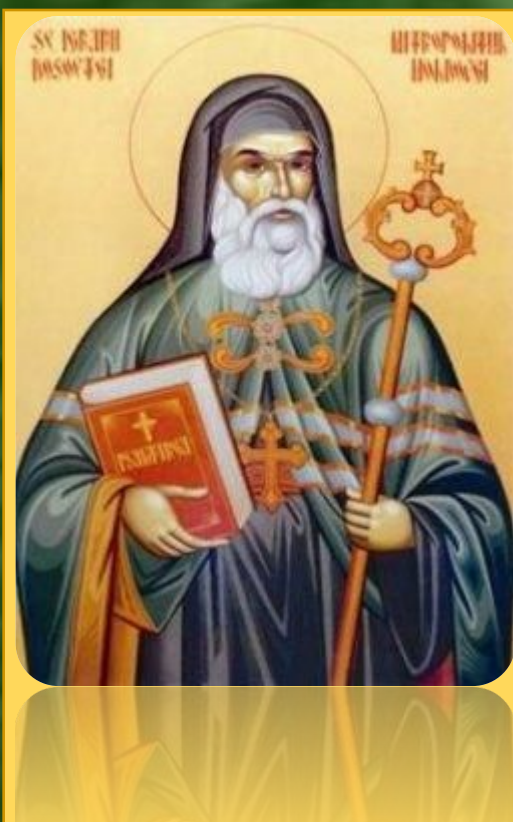
Хронологія подій

1599-161 3 рр.	Діяльність уніатського митрополита Іпатія Потія
1613-163 7 рр.	Діяльність уніатського митрополита Йосипа-Вельямина Рутського.
1615 р.	Заснування Київського братства і братської школи. Заснування типографії Києво-Печерського монастиря, створеної Єлисеєм Плетенецьким.
1620 р.	Відновлення діяльності православної церкви. Обрання митрополитом Іова Борецького.
1632 р.	Приняття сеймом «Статтей для заспокоєння руського народу.»
1632-164 7 рр.	Діяльність Петра Могили.

Відновлення ієрархії православної церкви.

- На початку 20-х рр. XVII ст. важливу роль у захисті православної церкви відіграли козаки.
- П. Конашевич Сагайдачний разом з усім Військом Запорозьким вступив до Київського братства. Він підтримав ідею, що народилася у православних колах, про відновлення православної ієрархії без згоди влади Речі Посполитої. Для цього було вирішено скористатися приїздом до Києва в 1620 р. єрусалимського патріарха Феофана.
- На прохання міщан, козаків і шляхти було висвячено митрополитом Іова Борецького.
- Польська влада відмовилася визнавати висвячених православних ієрархів. Лише в 1632 р. Владислав IV погодився офіційно визнати ієрархів православної церкви. Це рішення увійшло до складених «Статей для заспокоєння народу руського»

Особистість

- До відновлення вищої православної ієрархії 1620 чимало зусиль доклав Іов Борецький
- Великі надії у справі відродження православної церкви митрополит Борецький покладав на освіту та книгодрукування
- Як засновник і покровитель Київської братської школи, він підтримував її за свій рахунок
- Іов Борецький згуртував навколо себе сузір'я талановитих вчених, освітян, зокрема Мелетія Смотрицького, Петра Могили, Лаврентія Зизанія, Єлисея Плетенецького.
- Близькими сподвижниками митрополита були вожді козаків Петро Конашевич-Сагайдачний, Михайло Дорошенко, Оліфер Голуб. У боротьбі проти унії Борецький покладався насамперед на козацтво

Особистість

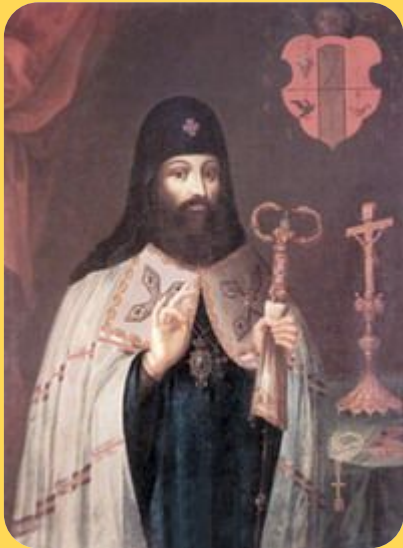

Владислав IV - польський король (1632-1648), син Сигізмунда III. Потребуючи козацької допомоги у війні з Московією, домігся визнання православної української митрополії 1632. Коли війна закінчилася, не виконав своїх зобов'язань про пільги козакам. При ньому відбувалися повстання Павлюка і повстання під проводом Д. Гуни та Я. Острянина, пригнічені з великою жорстокістю.

Дайте відповіді на питання

- Коли було відновлено ієрархію православної церкви?
- Хто став першим митрополитом відновленої православної церкви?
- Коли було легалізовано православну церкву владою Речі Посполитої?
- Як було відновлено православну церковну ієрархію в Україні?

Діяльність митрополита Петра Могили.

- Після 1632 р., коли Владислав IV погодився легалізувати православну церкву, привілей на Київську митрополію він надав архімандриту Києво-Печерського монастиря Петру Могилі.
- Ставши митрополитом П.Могила спрямував свою діяльність на реформування церкви.

Особистість

- Переглянувши відео сюжет дайте історичну характеристику діяльності Петра Могили.
- Які заходи для зміцнення православної церкви здійснив Петро Могила.
- Які верстви населення підтримували діяльність митрополита.

Заходи Петра Могили щодо благоустрою церковного життя

- Петро Могила зайняв митрополичу кафедру 1632 році.
- Перш за все він добився від королівської влади визнання вищої православної церковної ієрархії.
- У 1632 щойно обраний польський король Владислав IV підписав "Пункти заспокоєння руського народу", за яким українцям та білорусам поверталися втрачені після Брестської унії права.
- визнавалося право мати свого митрополита і єпископів.
- визначалися умови вирішення спорів між православними і греко-католиками щодо церков і земель.

Заходи Петра Могили щодо оновлення церковного життя

- ❑ Введено постійний нагляд за дисципліною духовенства, порядком богослужінь ...
- ❑ Обов'язковою стало проголошення священниками виховних проповідей для парафіян по неділях і в свята.
- ❑ Обмежені права магнатів втручатися в церковні справи на території своїх маєтків
- ❑ Збільшення кількості та оновлення змісту церковних книг.
- ❑ Поверталось майно і землі Української православної церкви.
- ❑ Відновлення духовних святинь православ'я.
- ❑ Підвищення культурно-освітнього рівня православних священників.

Значення діяльності Петра Могили

- ❑ Діяльність Петра Могили була спрямована на розвиток церковного і культурного життя України.
- ❑ Недарма час, у який він був митрополитом, називають Могилянською добою.
- ❑ Київська митрополія за Петра Могили була найбільш самостійною і авторитетною.
- ❑ Українська православна церква в середині XVII ст. стала значною силою національно-релігійного звільнення.
- ❑ Невипадково основним гаслом Національно-визвольної війни українського народу проти Речі Посполитої, яка почалася в 1648 р., була боротьба за віру.

Становище греко-католицької церкви.

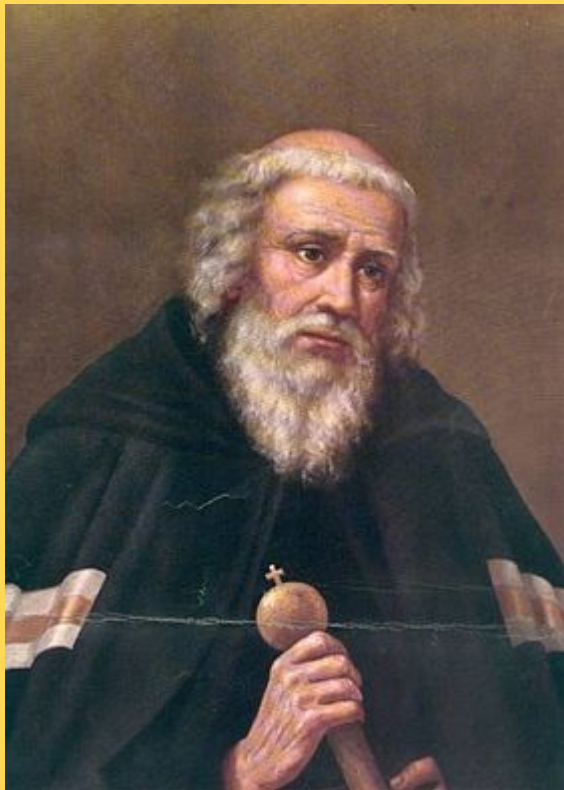
- 1.** Уніатські єпископи, всупереч запевненням польської влади, не отримали тих же прав, що їх мало католицьке духовенство, та досягти рівності церков, як сподівалися прихильники унії, вони не змогли
- 2.** До уніатської церкви більшість українського населення ставилася як до чужої, утвореної на зраді батьківської віри. До того ж влада Речі Посполитої підтримувала її в боротьбі проти Української православної церкви
- 3.** Ситуація навколо греко-католицької церкви загострювалася і майновими спорами: як уніати, так і православні, всі церкви і монастирі грецького обряду вважали своїми

Діяльність митрополита Іпатія Потія (1599-1613)

- ❑ Ієрархи греко-католицької церкви робили енергійні заходи, щоб подолати кризу своєї церкви.
- ❑ Іпатій Потій, якого називали "батьком унії", після смерті Михайла Рогози, став митрополитом.
- ❑ Був талановитим проповідником, письменником-полемістом, адміністратором, однак у боротьбі за унію діяв переважно силою.
- ❑ Активно залучав до церкви українську шляхту.
- ❑ Заснував греко-католицьку семінарію у Вільно та школу в Бересті.
- ❑ Отримав від короля право зверхності над усіма церквами «грецького та руського обрядів».

Митрополит Йосип Рутський

- Він розгорнув діяльність, спрямовану на впорядкування та оновлення церковного життя, закладав нові монастирі, впроваджував серед ченців сувору дисципліну, піклувався про заснування уніатської семінарії, хоча для її відкриття не вистачило коштів.
- Здійснив реформу уніатського чернецтва, яке було об'єднано в один орден - Василіанський. Подібно єзуїтам, василіани займалися просвітницькою та місіонерською діяльністю.
- На відміну від свого попередника - Потія, Рутський особливо дбав про підвищення рівня освіти духовенства, наполегливо шукав способи порозумітися з православними, вбачаючи у злагоді головну умову підйому обох церков.

Висновки

- Унаслідок Берестейської унії православна церква опинилася у важкому становищі. Вистояти вона змогла завдяки підтримці широких верств населення.
- Відновлення православної ієрархії відбулося насамперед завдяки підтримці козацтва.
- Реформи православного митрополита Петра Могили сприяли зміцненню церковного управління, дисципліни й моральності духівництва.
- Греко-католицька церква в цей час переживала період свого становлення. Зміцненню її устрою сприяли церковні реформи митрополита Й. Рутського.

Контрольні питання

1. Коли була відновлена православна ієрархія, яка була ліквідована в результаті Брестської унії?

А) 1620

Б) 1596

2. Які два єпископи залишилися вірними православ'ю після Берестейської унії?

А) Єпископ володимирський Іпатій Потій і луцький Кирило Терлецький

Б) Єпископ львівський Гедеон Балабан і перемишльський - Михайло Копистенський

3) У яких роках розгорнув свою діяльність митрополит Петро Могила?

А) У 20-30 рр. XVII ст.

В) У 30-40 рр. XVII ст.

4) Яка подія відбулася раніше?

А) Обрання Київським православним митрополитом Іова Борецького.

Б) Прийняття польським сеймом «Статей для Заспокоєння руського народу.»

5) Кого під час свого перебування на митрополичому престолі здійснив важливі заходи щодо упорядкування і оновлення церковного життя?

А) Гедеона Балабана

Б) Петро Могила

6) Кого из митрополитов називали козацьким?

А) Петра Могилу

Б) Іова Борецького

7) Кого обрали греко-католицьким митрополитом після смерті митрополита Михайла Рогози?

А) Іов Борецький

Б) Іпатій Потій

8) Що таке проповідь?

А) Річ релігійного змісту, яку проголошують під час богослужінь

Б) Церковна адміністративна одиниця, фактично територія, на якій живуть члени однієї церкви.

9) Які братства, окрім Львівського, мали статус ставропігійальних?

А) Київське і Чернігівське

Б) Луцьке і Київське

10) Яка подія пов'язана з діяльністю митрополита Петра Могили?

А) Утворення у 1632 Київського колегіуму

Б) Реформа монашества, яке було об'єднано в один орден – Василіанський

11) Визнання православної церкви законної на протязі 1632-1633 рр. і відновлення православного єпископату стало можливим у наслідок

А) втручання католицького духівництва и польського короля

Б) рішучих дій козацтва і православної шляхти після смерті

короля Сігізмунда III, заклятого ворога православ'я

12) Берестейська церковна унія

А) сприяла нормалізації відносин католицької і православної

церков на українських землях

Б) привела до посиленню впливу католицької церкви на